

tar el «Beato», l'a. 1574 hi havia 60 cases de crist. vells i altres tantes de moriscos: llavors féu aterrar la mesquita que servia d'esgl. parr., perquè rarament hi anaven a oir missa. En efecte figura amb 42 focs de moriscos l'a. 1563, 64 el 1572, 24 el 1602, mentre que el 1609 tots 85 es declararen «cristians vells» (Lapeyre, p. 42; Reglà, p. 107). Bibliogr., vegeu-ne en Almela, *La Ceràmica*; SSiv. i Lz. Vargas, II, 94.

El gentilici era ja ben usual en temps dels moros, i en forma no sempre arabitzada però sí amb el sufix *-i* dels nisha aràbics: p. ex. un Z. C. Ç. *Alpatarní* en el *Rept.* (Bof. 604.10) i un *Abdel-la Albatarní* (610.9).

ETIM. Del ll. PATERNUS, -A, 'relatiu al Pare, paternal' amb la -T- conservada sorda entre vocals, segons la fon. de mossàrab. En els NLL romànics aquest origen pogué haver contribuït un factor religiós, al·lusionat a Déu lo Pare; i un corrent civil referent a l'herència de propietats: aquell es concretava, amb gran extensió i des d'antic, partint de les imatges de Déu, entronitzades en els altars, d'on passava fins i tot a designar-hi l'Essència del Creador: «vere *Paternel*» invoquen Carlemany i el gran Paladí en la *Chanson de Roland*, en moments de tràgic perill. I d'altra banda l'edifici religiós on regnava una *imago Paterna*, i en conseqüència la basílica o església parroquial: difícil seria determinar quin fou el motiu concret en el cas del nostre *Paterna*. Qui sap si en l'antiquíssima *Torre de Paterna*, hi hagué de molt antic una capella amb la *imago Paterna* entronitzada, p. ex. protegint vells enterraments cristians: recordem la Torre de TAVRA (Matarr.) que sembla haver estat un mausoleu.

HOMÒNIMS

1) *Paterna*, poble morisc de les Alpujarres (Pz. de Hita, *Guerras Civiles de Granada*, II, 76). 2) En el p. jud. Alcaraz, a la Mancha. 3) Id. en el de Medina Sidonia (Prov. Cadis). I encara d'altres menys importants entre els quals ja hi ha la sonorització o bé diftongació a la castellana: sengles *Paterna* a les prov. d'Almeria i Huelva; també *Padierna* a Astúries, *Paderna* a la prov. de Lugo, *Villa-padierna* a la de Lleó (Mz. Pi. *Oríg.* I, 341 i *RFE* v, 240).

D'altra banda en tenim en forma masculina, i en diverses formes derivatives. En els quals va creixent la versemblança de l'arrel civil: p. ex. *PRÆDIUM* o *PAGUS PATERNUS* 'heretats de patrimoni etc.' *RIVUS PATERNUS* 'corrent protegit etc.' (cf. *AMNIS VALERIA* > *Valira*, corrent posada sota la protecció de Sant Valeri).

1) Riu i Puig de *Padern*. a Andorra, prop d'Andorra la Vella (Marcel Chevalier, *L'Andorra*, planxa 19).

2) Potser d'aquí *Tres-* o *Traspadierna*, poble de la prov. de Burgos > *TRANS P-*, nom d'un tal corrent o riu, potser amb una construcció heteròclita en locatiu o gen. (*TRANS PATERNI RIVUM*) que alhora donaria

compte (per metafonia) de la manca de diftongació.

3) *Padern*, mun. llgd. de l'Aude (c^o Tuchan, 10 k. al N. de *La Tor de França*, que ja figura com *Padernum* a. 805 i c. 895; *Padernum villa* c. 910 (Sabarthès, *Di. Top.*, avui pron. *padèr*, *Hi. Lgd.* v, 100, 123).

4) *Padern* «lieu proche de Lezat o Le Fossat (Arieja)»; *Paternus* en dos docs. 2^a 1/2 S. XI (*Hist. Lgd.* v, 618, 665). D'aquests, més aviat que de l'andorrà, pot venir el cogn. ross. *Padern*, que trobo a La Menera i a Rabós d'Emp.: pron. *paèrt* a Taurinyà; i ja «Arnaldus *Padern*» any 1292 (a Talteüll, *InuLC*). D'aquí potser també Cal *Pandèrni*, (< -èrnià); mas de Lluçanès (te. Lluçà, XLVI, 157.48), amb propagació de la nasal. Però separarem d'això el grup *Paierni/Pipaderni*, *Sip-*, que ja hem estudiat en article a part.

En el domini cast.-port. hi ha altres derivacions (cf. Mz. Pi. supra). També la masc. *Padierno*, sengles pobles prov. Salam. i Àvila; *Paderne* a Astúries, uns quants a Galícia. *Padièrniga* prov. Santander (cf. aquell *Padrenka*), supra). I híbrids amb sufixació basco-ibèrica: *Paternoy*, p. jud. Jaca; *Paternain*, prop de Pamplona (forma tipus *Guendulain*, *Besain*). *Paternina* (Àlaba, forma tipus *Markina*, *Leginà*).

També en zones romanes més allunyades: Pieri registra a Toscana una vintena de llocs *Paterno* que interpreta «eredità del padre» (*Top. dell'Arno*, 286).

També prengué arrels a Bretanya i NO. de França. Cap a Vannes hi ha un cementiri de *Saint Patern*; ço que pot ajudar a explicar l'abundor d'aqueixos noms a Galícia (Castelao, *Escolma*, 102). I allí hagué de ser tan antic i arrelat que caigué encara sota els efectes de la llei pan-cèltica de la caiguda de la p- indoeuropea. D'on *Lannedern*, poble del dept. Finistère, mun. de 713 hab., cantó de Pleyben, format amb cèlt. *LANO-* 'pla' (vora el qual Castelao ens dibuixa un croquis amb la figura d'un Saint *Edern* en el «cruceiro»; p. 96). Altrament segueix, francès endins: *St. Paterne* a la Sarthe i a l'Eure-et-Loire; dos *St. Paër* a l'Eure i un a la Seine-Inf., i 3 *St. Pair* a Normandia.

En fi acabem amb l'*HOMÒLEG. MATERNA*, pron. *matérna* pda. d'Alzira (XXXI, 99). Ja figura en el *Rept.* com una alqueria d'Alzira (Bof. p. 423), en donació de 1248 (dada única en SSiv.). Però no pas únic en top. romànica. Hi ha un *Maderne* no sé si a la prov. de Santander, on el cita Mz. Pi. (supra); almenys dos *Maderne* «lugares» gallecs, prov. de Lugo, agre. a Fonsagrada, i un altre a Lourençana, prop de Mondonhedo. I a Toscana un lloc *Materna* i 2 *Materno* (Pieri, *Top. Arno*, p. 286). Base romànica: potser també *IMAGO MATERNA*, per un temple de la Mare de Déu, més aviat que herència maternal o provinent del NP llatí *Maternus*, -nius (Schulze 172).